

หัวข้อวิทยานิพนธ์	แนวทางการสร้างเสริมศักยภาพของแม่คนเดียวที่เลี้ยงลูก (How to Reach the Potential of Single Mothers)
ชื่อผู้เขียน	นางพิมพ์วิภา สุนทรารชุน (Ms.Pimrumpai Sundararjun)
ระดับปริญญา	ศิลปศาสตรมหาบัณฑิตตรีศึกษา
สาขาวิชา/คณะ/มหาวิทยาลัย	สาขาวิชาสตรีศึกษา สำนักบัณฑิตอาสาสมัคร มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์	รองศาสตราจารย์ สุรางค์รัตน์ วศินารมณ
ปีการศึกษา	2548

บทคัดย่อ

การศึกษา เรื่อง แนวทางการสร้างเสริมศักยภาพของแม่คนเดียวที่เลี้ยงลูก มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิธีการดำเนินชีวิต ของการเป็นแม่คนเดียวที่ต้องอบรมเลี้ยงดูบุตรโดยลำพัง ปัญหาและอุปสรรค ด้านเศรษฐกิจ สังคม และแนวทางแก้ไข เพื่อสร้างเสริมครอบครัวให้สามารถทำหน้าที่ได้ตามปกติ รวมทั้งแนวทางการสร้างเสริมศักยภาพของผู้หญิงที่เป็นแม่คนเดียว ศึกษาโดยใช้กรอบแนวคิด แนวคิดชายเป็นใหญ่ แนวคิดความเป็นหญิงความเป็นชาย แนวคิดมาตรฐานเชิงซ้อน แนวคิดสตรีนิยมสายถอนรากถอนโคน แนวคิดสตรีนิยมแนวเสรีนิยม แนวคิดเกี่ยวกับความเป็นแม่ และแนวคิดเกี่ยวกับการสร้างเสริมพลังอำนาจ จากกรณีศึกษา 10 ราย ที่ใช้บริการจากมูลนิธิเพื่อนหญิงมูลนิธิเครือข่ายครอบครัว และสหทัยมูลนิธิ รวมทั้งแม่ที่เลี้ยงลูกคนเดียวโดยไม่ได้พึ่งบริการทางสังคม (1 ราย) แม่ที่เลี้ยงลูกคนเดียว ทั้ง 10 ราย ประกอบด้วยแม่ที่เป็นนักเรียน นักศึกษา สามีเสียชีวิต สามีไม่รับผิดชอบดูแล แม่ที่ต้องดูแลลูกเพียงลำพัง โดยสามีไม่ทำหน้าที่ และเกือบทุกรายไม่มีอาชีพ

ผลการศึกษสามารถตอบวัตถุประสงค์ได้ทุกข้อ โดยพบว่าการเป็นแม่คนเดียวที่เลี้ยงลูกก็เนื่องมาจากสามีทอดทิ้ง สามีเสียชีวิต และสามีไม่ทำหน้าที่ โดยต้องเผชิญปัญหาทางเศรษฐกิจ เพราะตนเองไม่ได้ประกอบอาชีพใด และต้องเผชิญกับปัญหาสังคม เนื่องจากสังคมไทยมีทัศนคติต่อสภาพครอบครัวที่สมบูรณ์ พร้อมด้วยพ่อ แม่ ลูก การขาดพ่อทำให้เด็กรู้สึก สูญเสีย ผู้เป็นแม่ก็รู้สึกหวาดระแวง กลัวการนินทา กลัวถูกวิพากษ์วิจารณ์จากคนรอบข้าง รู้สึกกังวล ขาดความเป็นตัวของตัวเอง ผลกระทบที่ได้คือความกังวลใจ โดยเฉพาะกลัวว่าลูกจะไม่ได้รับสิ่งที่ดีที่สุด มีปมด้อย ถูกล้อเลียนว่า เป็นลูกไม่มีพ่อ ซึ่งจะกลายเป็นเด็กมีปัญหาต่อไป ปรัชญาการณดังกล่าวสามารถอธิบายได้ว่าสิ่งที่ผู้หญิงได้รับจากผู้ชายทำให้เกิดสภาพของการเป็นแม่คนเดียวที่เลี้ยงลูก อัน

เนื่องมาจากระบบชายเป็นใหญ่ มีอำนาจครอบงำฝ่ายหญิง และ เป็นความสัมพันธ์เชิงอำนาจ ฝ่ายหญิงจึงตกอยู่ในฐานะเสียเปรียบทุกด้าน นอกจากนั้น ระบบความเป็นหญิงความเป็นชายที่ไม่ได้ติดตัวมาตั้งแต่เกิด แต่เป็นตัวประกอบสร้างที่ทำให้ฝ่ายหญิงด้อยกว่าฝ่ายชายรวมทั้งการแบ่งแยกหน้าที่ และความเป็นรองของผู้หญิงในหน้าที่การงานและรายได้ ที่โยงโยเข้าสู่แนวคิดมาตรฐานเชิงซ้อน ซึ่งชายหญิงถูกเลี้ยงดูต่างกัน แนวคิดสตรีนิยมสายถอนรากถอนโคนจึงต่อต้าน และต้องการให้ผู้หญิงหลุดพ้นจากการถูกกดขี่ พร้อมทั้งจะออกสู่พื้นที่สาธารณะ ดังแนวคิดสตรีนิยมสายเสรีนิยมที่ให้ผู้หญิงไม่เพียงต้องทำงานบ้าน แต่งาน นอกบ้านก็เป็นสิ่งสำคัญ และให้ทำหน้าที่พร้อมกับแนวคิดความเป็นแม่ ด้วยความผูกพันตาม สัญชาตญาณที่แม่มีต่อลูกโดยสายเลือด นำไปสู่แนวคิดการสร้างพลังอำนาจ เพื่อให้ความเชื่อมั่น ในศักยภาพ และเห็นคุณค่าของตนเอง แม้ว่าจะเป็นแม่คนเดียวที่เลี้ยงลูก

เพื่อให้แม่คนเดียวที่เลี้ยงลูกมีศักยภาพที่พร้อมดำเนินชีวิตได้ตามปกติ ผู้ศึกษา มีข้อเสนอแนะว่าในระยะแรกของการเผชิญปัญหา ควรให้ลูกเป็นศูนย์กลางเพื่อให้เกิดพลังในการต่อสู้ชีวิตโดยไม่ต้องสนใจเสียงวิพากษ์วิจารณ์ ลดการตำหนิตนเอง เข้ากลุ่มเพื่อร่วมทำกิจกรรม จากนั้นควรหาแนวทางช่วยเหลือตนเองเพื่อให้มีอาชีพและรายได้ สำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมให้สตรีมีความรู้เกี่ยวกับสตรีนิยม การเลือกคู่ครอง รวมทั้งควรสร้างทัศนคติทางสังคมที่ ถูกต้องต่อการชื่นชมความสามารถสตรีที่ตกอยู่ในภาวะของการเป็นแม่คนเดียวที่ต้องเลี้ยงดูบุตร และควรมุ่งเน้นประชาสัมพันธ์บริการทางสังคมให้เป็นที่แพร่หลายสำหรับผู้หญิง ครอบครัว ซึ่งอาจตกอยู่ในภาวะของการเป็นแม่คนเดียวที่ต้องเลี้ยงลูกโดยลำพัง